

Chris van Dam, CDA, lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal

Postadres

Postbus 1165
3800 BD Amersfoort

Bezoekadres

Prinses Marielaan 2
3818 HM Amersfoort

Datum: 26 oktober 2020

Onderwerp: antwoorden op uw Kamervragen over de uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland inzake de e-screener

Geachte heer Van Dam,

De Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging heeft kennisgenomen van de antwoorden van minister Grapperhaus van Justitie & Veiligheid (3048476) op uw Kamervragen (2020Z15613), het bij de antwoorden gevoegde rapport van TNO over de e-screener en de bijgevoegde Instructie aan de politie voor de beoordeling van nieuwe aanvragers voor een verlof, ontheffing, erkenning of jachtakte d.d. 16 april 2020. Omdat met name de e-screener onze leden en toekomstige leden hard raakt, vindt de Jagersvereniging het noodzakelijk haar reflectie op de antwoorden van de minister en de bijlagen daarbij met u te delen.

De Jagersvereniging is aangenaam verrast dat de minister u toezegt de e-screener dit najaar te zullen evalueren. Het zou beter zijn als de Jagersvereniging en de KNSA echt onderdeel van deze evaluatie kunnen zijn en niet slechts 'erbij betrokken worden'. Wij vrezen namelijk herhaling van het patroon van de afgelopen jaren waarbij op belangrijke momenten, zoals de voorbereiding van de implementatie van de e-screener en de recente evaluatie van het handelen van de afdeling Korpscheftaken door de Inspectie Politie, de stakeholderorganisaties buitengesloten worden. De minister van Justitie & Veiligheid negeert zo doende vitale informatie uit een belangrijke hoek, namelijk van de burgers die uiteindelijk subject zijn van het handelen van de overheid op dit punt.

De Jagersvereniging waardeert het initiatief van de minister van Justitie & Veiligheid om met de Jagersvereniging en de KNSA te gaan overleggen over de uitvoeringspraktijk van de verstrekking van jachtaktes en wapenverloven. Dat is nog zeker niet op het door ons gewenste niveau van 'doorlopend overleg' zoals de minister in zijn antwoorden doet voorkomen: in eerste aanleg heeft er overleg plaatsgevonden op 11 december 2019, waarin - in aanwezigheid van de minister - is besloten dat het wenselijk zou zijn frequent en regulier met elkaar te overleggen over de uitvoeringspraktijk. Een tweede overleg vond echter pas plaats op 12 februari 2020 en recentelijk werden wij op 14 september verrast door een verzoek van ambtenaren van het ministerie van J&V om op 22 september weer bij elkaar te zitten. Wij gaan uit van goede intenties, maar constateren dat er nog geen sprake is van doorlopend overleg.

T 033 461 98 41
F (033) 465 13 55
info@jagersvereniging.nl
www.jagersvereniging.nl
KvK nummer: 40506152

IBAN: NL52SNSB0957830475
BIC: SNSBNL2A

De Jagersvereniging constateert dat de wijze waarop de e-screener wordt ingezet nog steeds veel gebreken vertoont en veelal neerkomt op geautomatiseerde beoordeling. De Instructie aan de politie toont aan dat de e-screener gebruikt wordt als eigenstandige toets in het proces van toekenning van een wapenverlof, in plaats van als een screeningsinstrument. In onze feedback op het concept voor deze Instructie hebben wij op dit mankement gewezen. Helaas is nagenoeg alle feedback die wij op de Instructie gaven door de minister genegeerd. Een instrument als de e-screener zou beter als screening aan het begin van het proces ingezet kunnen worden, waarna eventuele bijzonderheden in huisbezoeken en gesprekken met de aanvrager en zijn referenten opgehelderd kunnen worden. Uit de diverse rechtszaken die wij voor onze leden hebben moeten voeren blijkt echter dat de informatie die uit de e-screener komt zodanig summier is, dat een politiebeambte onvoldoende handvatten heeft om middels gesprekken en nader onderzoek te duiden of eventuele 'rode vlaggen' uit de screening wel of geen belemmering zouden moeten vormen voor het toekennen van een wapenverlof. Daarenboven constateren wij dat de politie voor de aanvraag van jachtaktes nog steeds geen gebruik maakt van het referenten-onderzoek.

In de praktijk is het laten uitvoeren van een psychologische contra-expertise de enige manier waarop een aanvrager zich tegen een rode score op de e-screener kan verweren. In zijn antwoorden op uw vragen daarover schetst de minister van Justitie & Veiligheid een te rooskleurig beeld. In de praktijk blijkt er slechts een enkel instituut te kunnen of willen voldoen aan de eisen die de minister aan deze contra-expertise stelt. Dientengevolge bedragen de kosten van zo'n onderzoek € 1.500- Dit tarief is het ministerie van J&V genoegzaam bekend.

Volgens cijfers van het ministerie van J&V scoort momenteel 9,3% van de eerste aanvragers rood op de e-screener. Ter vergelijking: in het verleden werd slechts 0,3% van de aanvragen voor een jachtakte geweigerd (bron: onderzoeksrapport Raad van State inzake Alphen a/d/ Rijn). Voor zover ons bekend hebben tot nu toe minimaal 15 aanvragers voor een eerste jachtakte rood gescoord op de e-screener. Allen hebben zij een contra-expertise laten uitvoeren en in 100% van de gevallen bleek daaruit dat er geen bezwaar is om deze personen een wapenverlof toe te kennen. De e-screener gaf dus in alle gevallen een onterechte afwijzing! Dit sterkt ons in onze overtuiging dat de e-screener ook voor de eerste aanvragers van een jachtakte een ongeschikt beoordelingsinstrument is. In het laatste kwartaal van 2020 zullen ca. 500 personen voor het eerst een jachtakte aanvragen. Uitgaande van voornoemde cijfers verwachten wij dat in nog 45 gevallen aangetoond zal worden dat de e-screener een onterechte rode score heeft gegeven. We houden u daarvan op de hoogte.

Tot onze verrassing krijgen wij in de antwoorden op uw Kamervragen van de minister de taak toebedeeld om onze leden voor te bereiden op het afleggen van de e-screener. Tegelijkertijd weigert de minister ons meer inzage te geven in de wijze waarop de test werkt. Ook zijn de door ons als noodzakelijk aangemerkte verbeteringen voor mensen met dyslexie, laaggeletterdheid, beperkte digitale vaardigheden en beperkte beheersing van de Nederlandse taal nog niet aantoonbaar doorgevoerd. Wij zijn van mening dat de minister zijn uitvoeringspraktijk evident op orde moet hebben en ons van de noodzakelijke nadere informatie over de test moet voorzien, alvorens hij van ons kan verlangen een rol te spelen in de voorlichting over de e-screener.

De Jagersvereniging betreurt het te constateren dat de minister van J&V volhardt in een foutieve interpretatie van de e-screener daar waar het de categorie 'sociaal wenselijk' betreft. Zowel in de antwoorden op uw vragen als in zijn Instructie aan de politie stelt de minister dat een 'oranje vlag' in deze categorie betekent dat de aanvrager met opzet onjuist geantwoord heeft. In de instructie wordt daaraan zelfs de verregaande conclusie verbonden dat de aanvrager niet meegewerkt heeft aan een door de minister aangewezen onderzoek. Dat is onterecht en onhoudbaar: zonder verifiërend feitenonderzoek kan nooit geconcludeerd worden dat vragen niet naar waarheid beantwoord zijn. Een expert die betrokken is geweest bij de totstandkoming van deze e-screener geeft ons aan dat een buitengewone score in de categorie 'sociaal wenselijk' betekent dat de computer onvoldoende zekerheid heeft over de juistheid van de gegeven antwoorden. TNO bevestigt in zijn rapport 2020R10174 dat bij een extreme score op sociale wenselijkheid de antwoorden op de e-screener als geheel onbetrouwbaar zijn, waardoor er geen goede risicotaxatie kan worden gedaan (par. 3.2.1, eerste alinea). Als gevolg daarvan zou de betreffende e-screener score in zijn geheel terzijde geschoven moeten worden: "computer does not know" in plaats van "computer says no/liar".

De Jagersvereniging vraagt zich af wat de wettelijke en/of wetenschappelijke onderbouwing voor de door de minister vereiste wachttijd voor het herhalen van een e-screener is. Wij hebben de indruk dat hier sprake is van willekeur. Desgevraagd heeft het ministerie van J&V ons nog geen inhoudelijk antwoord op deze vraag kunnen geven. Wellicht dat de minister naar u toe bereid is tot meer openheid.

Een laatste kritiekpunt van de Jagersvereniging op de e-screener betreft de deugdelijkheid en de wetenschappelijke onderbouwing van de criteria waarop de computer de aanvragers van een jachtakte of verlof screent. Voor zover wij hebben kunnen nagaan is er geen enkel wetenschappelijk bewijs dat de criteria waarop gescreend wordt daadwerkelijk risicofactoren zijn voor geweldsdelicten door legale wapenbezitters. TNO erkent dit in haar rapport 2020R10174, waarin zij aangeeft dat empirische data ontbreken, dat de criteria slechts gebaseerd zijn op opinies (par. 1.2, derde alinea) en dat de geraadpleegde experts bovendien "erg voorzichtig zijn geweest in hun inschattingen over het risico op mogelijk wapenmisbruik" (par. 2.5, tweede alinea). Ook geeft TNO aan dat een onderzoek naar de mate waarin de e-screener correct voorspelt of iemand misbruik zou maken van zijn wapen, vrijwel niet uitvoerbaar is (par. 2.3, eerste alinea). Hoe deugdelijk de e-screener ook is, als de criteria waarop de computer screent geen voorspellende waarde hebben voor geweldsincidenten met vuurwapens, dan draagt de gehele e-screening niets bij aan het borgen van de veiligheid inzake legaal wapenbezit in Nederland.

De Jagersvereniging heeft bij de antwoorden op uw Kamervragen voor het eerst kennis genomen van het TNO-rapport 2020R10174, inzake een tussentijdse evaluatie van de e-screener. In deze brief hebben wij op diverse punten al verwezen naar dit rapport. Een veelzeggende alinea uit de laatste paragraaf 'Aanbevelingen' nemen wij integraal in deze brief over:

"Vanwege de beperkingen in de betrouwbaarheid alsmede het gebrek aan evidentie voor de predictieve validiteit van de e-screener dient de besluitvorming omtrent het verlenen van een wapenverlof op meer informatie gebaseerd te zijn dan uitsluitend de uitkomsten

van de e-screener. Er zijn meer risicofactoren dan die de e-screener meet, zoals bijvoorbeeld radicalisering, extremisme of een crimineel verleden. Dit is ook op deze manier ingeregeld door middel van een antecedentenonderzoek, een inlichtingenformulier, het nagaan van opgegeven referenten, en huisbezoek in de procesaanvraag voor een wapenverlof. Daarnaast kunnen de uitkomsten op de e-screener zelf mogelijk niet altijd de juiste conclusie geven, want er zullen er altijd aanvragers blijven met een onterechte einduitslag 'Groen' of onterechte einduitslag 'Rood'. Het is dus goed dat de aanvragers contra-indicaties kunnen aanleveren bij een negatieve uitkomst op de e-screener om alsnog een wapenverlof te verkrijgen."

Wij constateren dat de Instructie aan de politie niet overeenkomt met deze aanbeveling, omdat ook bij alleen een rode score op de e-screener (of een oranje score op sociale wenselijkheid daarin) de jachtakte of het wapenverlof moet worden afgewezen. In geval van de aanvragen voor een jachtakte constateren we bovendien dat het referentenonderzoek nooit wordt uitgevoerd en dat tot nu toe in 100% van de gevallen een rode score van de e-screener door de contra-expertise weerlegd is.

Gezien de evidente onjuistheid van de huidige uitvoeringspraktijk, de twijfels aan en ontbrekende informatie over de voorspellende waarde van de computertest, en de onjuiste afstelling van de test die leidt tot teveel onterechte afwijzingen met bijzonder hoge kosten voor de aanvragers, roept de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging de minister van Justitie & Veiligheid en de Tweede Kamer der Staten Generaal op om de e-screener in zijn geheel, dus ook voor eerste aanvragers, op te schorten. Het lijkt ons redelijk en billijk dat de minister in het proces van de revisie van de Wet wapens en munitie aan de Staten Generaal duidelijk maakt welke toegevoegde waarde de e-screener daadwerkelijk heeft voor het beter borgen van de veiligheid van legaal wapenbezit in Nederland en op welke wijze hij voornemens is dat in de praktijk ordentelijk in te gaan richten, waarna de Kamers kunnen besluiten of de e-screener wel of geen plaats heeft in het Nederlandse rechtsstatelijke bestel.

Met vriendelijke groet,
Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging

Laurens Hoedemaker
Directeur